

ХРОНІКА

УКРАЇНСЬКОГО ІНСТИТУТУ ГРОМАДОЗНАВСТВА В ПРАЗІ

I-II Chronique de L'Institut Ukrainien de Sociologie à Prague 1925

ЗАВДАННЯ УКРАЇНСЬКОГО ІНСТИТУТУ ГРОМАДОЗНАВСТВА В ПРАЗІ.

За останні десять років (1914—1924) Європа, а почасти Азія й Америка пережили і ще переживають багато крутиломів, з яких світова війна і європейські революції внесли величезні зміни в суспільну структуру народів (особливо на Сході Європи), і породили цілий ряд і досі незнаних суспільних з'явищ, як в сфері народного господарства, так і в сфері духовно-культурних переживань.

Поруч з тим розпад старих держав або реконструкція їх, створення нових держав внесли велику зміну в організаційні системи різних об'явів життя господарського, правного і духовно-культурного.

Соціальні, політичні та моральні зміни і навіть катастрофи створили нову ситуацію в Європі і Азії, а з того повстала плутанина в цілому світі, котрий хвилюється в шуканні рівноваги і системи.

Україна, як частина світового суспільства і світового господарства, пережила величезні зміни своєї суспільної структури, свого народного господарства і своєї національної психології. Відродження України не може статись инакше, як виходячи з ґрунту її нового становища господарського і культурного. Від революції і спричинених нею змін починається Нова Україна, котра в сучасному своєму стані є ще Невідома Україна, вивчення якої є необхідним для кожної громадської людини, що приймає участь в тій чи иншій діяльній громадській конструктивній праці.

Тим більш потрібне вивчення сучасної України, як господарського об'єкту для тих, що силкуються урівноважити систему світового господарства і не можуть обминути таких поважних складових частин його, як Україна.

З другого боку відродження України, як господарського суб'єкту цілком неможливе при теперішній ізоляції від світового господарства і його еволюції, а тому й вивчення самої України було б тільки однією частиною конструктивного думання, недостаточною для зрозуміння дійсних реальних перспектив розвитку України. Тому на чергу має стати вивчення основних проблем світового суспільства і господарства та принаймні тих чинників і з'явищ, що мають простий чи посередній вплив на життя, працю і розвиток українського народу.

Вивчення світових господарських і політичних проблем та рушійних сил, що мають в умовах сучасного суспільно-господарського устрою з його типовим з'явищем гострої конкуренції, захватництва, озброєних санкцій і міжнародних авторитарних натисків на окремі частини світу, нарешті воєнні катаклізми і колоніальна політика, — це вивчення не може не поставити собі першої, найважливішої задачі, так би висловитись, пізнання і українізації наймодернішої організації суспільного господарства, методів ведення приватних, громадських (муніципальних), кооперативних, державних підприємств і їх сполучень. Україна, щоб не підлягти чужій силі, щоб не стати колонією, повинна стати на ґрунт модерного культурного і господарського розвитку, засвоюючи доцільно і розумно здобутки праці інших народів і практикуючи випробовані методи відродження народу, як вони виробились в найпоступовіших і найкультурніших піонерів відродження, першим прикладом якого є Чехословаччина.

Творча праця чеського народу, духовне розбудження якого припадає майже на одні часи з розбудженням українського народу і який зробив такий величезний поступ від народу, засудженого ще в середині минулого століття

на національну смерть аж до самостійної республіки, став зразковим прикладом практичної демократії в наших часах. Створення національної культури Чехами є доконаним фактом, тому Чехословаччина став природним досвідним і показовим, навіть зразковим, полем для народів, що стоять вже на шляху відродження.

Через те Чехословаччина із своєю культурною працею, своєю рухливістю, своєю практично переведеною в життя демократією є одним з прикладом відродження народу, на якому Україна мусить зосереджувати свою увагу з методологічними цілями, не кажучи вже про самоарозумілий інтерес до народу-сусіди, з котрим Україна межує і стосунки з яким виникають з залізною неминучістю, як функція українсько-чеського сусідства.

Таким чином: а) мусить бути організоване вивчення Чехословаччини як частини світового суспільства — означення Чехословаччини в системі світових політичних сил;

б) вивчення Чехословаччини, як частини світового господарства — означення її місця в системі світового господарства, пізнання її продукційних сил і потенцій, пізнання форм її господарської організації з погляду технічного, економічного, правного, соціального, санітарного і т. д.;

в) вивчення Чехословаччини з погляду спеціального — Чехословаччина, як інтегральна частина Славянщини, як сусід України, як переважно індустріальна країна в стосунку до аграрної; Чехословаччина, як західна частина Славянщини і як сполучник між Східною і Західною Європою;

г) вивчення Чехословаччини з погляду методології національного відродження в галузях ідеології, організації і політики шляхом відшукування і пристосування аналогій;

д) нарешті відкриття розбіжностей і спільностей, на котрих тільки й може бути збудована реальна політика чесько-українських взаємин і зближення, так потрібного для установа рівноваги між середньою і східною Європою взагалі і в цілій Славянщині зокрема.

Вищевказаний загальний обсяг вивчення України, Чехословаччини і світових проблем можна ближче сконкретизувати в слідуючій загально-окресленій програмі:

1. Конкретне народознавство з помічними дисциплінами: раси і народності, антропологічно, етнографічно вивчені, в їх географічній розполозі, в їх статистичному обчисленні. Україна і Чехословаччина: їх території, природні багатства, населення, національні меншості. Історична минулість і сучасне становище господарське і культурне (історія, література, народня словесність, наука, організація народньої просвіти — школа вища, середня і нижча, загально-освітня і фахово-технічна, преса, релігія і т. д.).

2. Соціологія і політика. Соціально-аналітичне вивчення населення (демографія) и виказом основних груп: расових, полових, за літами, релігійних, професійних, партійних, державних, територіальних, класових, станових, кастових, маєткових, правових, наукових, мистецьких і спортових і т. д. в їх елементарній формі і кумулятивних сполученнях.

Вивчення соціальних провідників і сполучників: мова, матеріальна культура, впливи школи, преси, церкви, техніки і т. д.

Вивчення потреб: біологічних, матеріальних, духових.

Вивчення організаційних форм в конкретності: державний устрій, громадське самоупрацювання, їх конституції, склад, співробітництво і т. д., в їх історично-генетичному розвитку, числовому виразі, соціальному значінні і т. д.

Соціальна механіка і політика: міжнародна, внутрішня, соціальна, аграрна, економічна, соціальне виховання, гігієна, медицина і асекурація, по національних групах, релігійних угрупованнях і т. д., і т. д.

3. Економіка. Світова економічна географія, економічна географія України, Чехословаччини і їх ближчих сусід, особливо в межах середньої і східної Європи, окремо Славянщини і Азії.

Стан матеріальних і живих продукційних сил. Промисловість, торгівля, фінанси, кооперація, сільське господарство з погляду організаційного, технічного, правного, соціального, санітарного і т. д.

Україна і Чехословаччина в їх господарських взаєминах; імпорт і експорт сировини, півфабрикатів і фабрикатів, ринки і споживачі, грошові системи.

валютна політика, комунікація, тарифна і митна політика, транзит, постачання машин і фахових сил, чеська колонізація на Україні і т. д.

Все вивчення мусить розпадатись на дві частини: вивчення строго науково-теоретичне і описове, і з другого боку вивчення з погляду прикладно-практичного знання, цеб-то з погляду політики (господарської, соціальної, культурної і т. д.).

Окрім наукового теоретичного задоволення таке вивчення мусить мати життєву практичну мету, котрою для українців мусить бути: пізнання світової господарської і політичної дійсності, зужиткування науково-пізнавчого досліду для створення реальної політики відродження України — з одного боку, і на прикладі Чехословаччини і у взаєминах з нею збудування реальної політики співробітництва народів-сусідів і цілої Славянщини з другого.

Національні завдання української інтелігенції колосальні, а сили її дуже невеликі, отже через те мусить бути налагоджена підготовка їх числа і якості — підготовка їх в умовах спокійного і вільного досліду.

Зруйноване народнє господарство України, зруйнований апарат внутрішнього і закордонного торгу налагодити швидко не можна тому, що така праця вимагає довгого часу і вільної гри сил, конкуренції здібностей, поважного вивчення теоретичного, стажу практичного. Через те Україна поставлена перед задачею закликання чужоземних спеціалістів з усіх галузів господарства і техніки.

З другого боку для відродження народнього господарства Україна потребує великих кредитів за кордоном: для аграрних країн така потреба існує постійно, а для зруйнованих тим більше. Проблема притягнення закордонних капіталів і фахових сил є для України історичною необхідністю, отже тим більш докладно мусить бути в деталях вивчені ці проблеми, з найбільшою обережністю досліджені всі можливості в цім напрямі, бо історичну необхідність сліпо і покірно приймати не можна, щоб Україна не опинилася в колоніальному ярмі.

Чехословаччина, як сусід і як високо-промислова і господарська культурна країна може вважатися за природного союзника України, бо ані економічно, ані політично небезпеки Україні не несе, тому вивчення Чехословаччини з господарського і культурного боку рішучо потрібно для українців, але — з другого боку — промислова Чехословаччина, оточена на $\frac{4}{5}$ Німцями і Угорцями, та ще з конкурентом в особі Польщі, має один вихід до Східної Європи — Україну. Прилучення господарської і культурної енергії чехословацької на Україні мало вже місце й раніше, тим більше на будучину створення торговельно-економічних взаємин стоїть як головна задача чеської політики. Шлях Чехословаччини на Схід натурально лежить через Україну, тому він повинен стати предметом пильного вивчення.

Таким чином повстає задача об'єднання українських і чеських культурних сил для спільної праці на ґрунті пізнання умов сього життя, своєї будучини і поважного, взаємного самопізнання.

Поважною і неминучою підготовкою до здійснення всіх вищегаданих задач є спеціальна організація українських і чеських учених, дослідників, громадських і ділових людей в формі Інституту Громадознавства.

Працюючи в Інституті, чеські і українські люди будуть сходитися на реальному ґрунті і цим шляхом творитиметься той персональний зв'язок, котрий українці принесуть додому, а чехи матимуть у себе.

Витяги з Статуту Українського Інституту Громадознавства в Празі.

Мета Інституту.

Інститут Громадознавства є приватною науково-дослідницькою установою, що має такі завдання:

а) досліджувати і вияснити основні проблеми сучасного суспільства в його біо-соціальних, господарських, культурних і політичних підставах та організаційних формах, в сучасному стані і історично-генетичному розвитку, з особливим угляданням соціального розвитку суспільства взагалі і міжнародних відносин зокрема.

б) досліджувати природу і характер світових суспільних з'явищ, що мають той або инший вплив на буття України в різних моментах її політичного існування.

в) досліджувати сучасний стан суспільно-господарських і культурних відносин сусідніх з Україною народів, як славянських, так і інших.

г) досліджувати природні добра України, сучасний господарсько-економічний, культурний і політичний стан українського народу, тенденції і перспективи його розвитку, а також вивчати правні норми, котрими фактично регулюється господарське, політичне і культурне життя України в умовах різних режимів.

д) в'яснювати загальні підстави включення України в світову систему культурної, господарської і політичної взаємочинності і зближення.

е) вивчати Чехословаччину з погляду соціологічного, культурного, політичного і господарського, з особливим углядженням чехословацької культури і господарства в їх історично-політичному розвитку і сучасному стані що-до форм організації, методів керівництва, технічно-матеріального влаштування, правної регламентації, як в царині приватного і кооперативного, так громадського (муниципального) і державного господарства.

ж) Результати праць Інституту і взагалі соціологічні знання поширювати в українському народі, знайомлючи українські ширші кола з новими успіхами громадознавства в світовій науці, а також ознайомлювання чужого громадянства з здобутками української соціологічної думки.

Шляхами і засобами для здійснення вищевказаних завдань вважається:

а) неухильне переведення в праці Інституту принципу свободи досліду і висновку на основі об'єктивно-наукового методу, що застосовується в усіх галузях суспільних наук, споріднених або помічних дисциплін з інших галузей знання.

б) притягнення до праці в Інституті фахових творчих українських сил. а також видатніших представників світової і чеської науки, культури й господарства і т. д.

в) живий постійний зв'язок і контакт з установами і організаціями інших народів і країн, де розробляються цікаві для Інституту проблеми і з'явища.

г) дискусія над розроблюваними в Інституті питаннями в закритих і прилюдних засіданнях членів Інституту, секцій, Комісії і окремо запрошених осіб.

д) заложення помічних дослідницьких установ та шкіл (статистичні і справочні бюро, семінари, анкети, дослідчі станції, гуртки і т. п.) для вивчення соціологічних, господарських і т. п. окремих проблем.

е) публічні відчити, лекції, диспути членів Інституту або окремих запрошених осіб.

ж) видання друкованих часописів, бюлетенів, книжок, брошур, звітів, справочників і т. п.

з) улаштування бібліотек, читалень, друкарень і книгарень, колекцій, зразкових музеїв, виставок і т. п.

и) улаштування анкет і збирання статистичних матеріалів з науковою метою.

к) скликання з'їздів і конференцій для обговорення проблем і з'явищ, що входять в програму праці Інституту, а також делегування своїх членів на відповідні міжнародні або локальні конгреси, з'їзди, конференції.

л) Закладання в різних місцях представництв і бюро Інституту з метою збирання наукових матеріалів і добору фахових сил для виконання задач Інституту.

м) і взагалі використання всіх можливостей для досягнення вказаних цілей Інституту.

ПРОГРАМА ПРАЦІ УКРАЇНСЬКОГО ІНСТИТУТУ ГРОМАДОЗНАВСТВА В ПРАЗІ.

Загальне завдання Українського Інституту Громадознавства, як установи науково-дослідницької, є дослідження, вивчення й означення явищ соціальності: їх причин, зв'язку, розвитку і конкретних форм, цеб-то вивчення людського суспільства. Вивчення соціальних явищ з погляду механіки або динаміки процесу без вивчення самих об'єктів, між якими повстають відносини — без індивіда й скупчень індивідів в різних групуваннях, простих і складних та більших агрегатах їх — неможливе, тому дослідження соціальності починається з конкретно-описового вивчення людини-індивіда та її скупчень

по природі фізичної однотиповості (раси), а також окремих територіяльно-етнічних і політично-самостійних агрегатів (національностей і держав). Конкретно-описове вивчення народів і їх суспільно-культурних витворів — мова, релігія, наука, письменство, мистецтво, господарство, техніка і т. д. повинно бути поставлене на першу чергу, щойно після того може бути ведене вивчення вже самого соціального процесу в усіх його аспектах (політичному, культурному, господарському і т. д.), з вишуканням і означенням закономірностей емпіричних і абстрактних законів його, з установленням причинової залежності певних явищ і означуванням детермінаторів поведінки, як індивідів, так і ріжних гуртувань їх.

Все вивчення в Інституті поділено між трьома відділами: I. Народознавство (конкретно-описове), oprіч свого прямого завдання, має метою почасти виконувати ще й завдання соціологічної статистики, одначе статика економічна й механіка господарського процесу в суспільстві є вже задачею II відділу — Економіки (і Техніки), де скупчено вивчення всього, що стосується до господарства, з огляду на надзвичайну практичну важність економіки й потребу відповідного унагляднення всієї економічної проблеми суспільства. В III відділі скупчене загально-соціологічне вивчення суспільства в його цілості, як чисто теоретичне виявлення основ суспільства, так і роблення практичних висновків з такого вивчення, цеб то формулування наукових підстав політики.

Oprіч чисто теоретичного вивчення організації суспільства і його розвитку Інститут ставить собі ще практичну мету: вивчення і зформулування практичних проблем, що виникають з конкретних потреб українського народу в дану добу його існування. Докладнішу деталізацію плану й програму праці Інституту Громадознавства видно з слідуочної схеми:

Відділ I.

НАРОДОЗНАВСТВО.

Завдання Відділу: Вивчення сучасних рас і народів світу в їх минулому і сучасному стані. Особлива увага присвячується Європі і Азії загалом, а зокрема вивченню слав'янських народів і їх сусід. В органічному звязку з цим завданням стоїть вивчення впливу природи на осуспільнення людини (т. зв. космічні фактори — температура, клімат, ґрунт, рельєф, вода і т. п.). Передусім Відділ звертає увагу на сучасний стан народів, спеціально описуючи витвори духової культури (мова, література, наука, мистецтво, релігія і т. д.)

К л а с и ф і к а ц і я п р е д м е т і в :

Секція I. Географія загальна. Антропология. Гео-політика.

Секція II. Етнологія (з углядненням етнографії і фольклору).

Секція III. Історія політична й культурна.

Секція IV. Релігія.

Секція V. Мовознавство.

Секція VI. Наука й винаходи.

Секція VII. Література.

Секція VIII. Мистецтво: будівництво, малярство, музика, промислово-мистецьке виробництво.

Секція IX. Окремих завдань.

До окремих завдань Одділу належать: а) вивчення національних меншостей на Україні, б) вивчення української колонізації в інших країнах (Америка, Сибір), в) вивчення німецької і чеської колонізації на Україні, г) вивчення української політичної еміграції в Європі.

У с т а н о в и п р и В і д д і л і :

1. Загальна бібліотека Інституту. 2. Архів-Музей визвольного руху і еміграції. 3. Семінари: історичний, літературний і інші. 4. Кабінети: термінологічний, мистецький.

П л а н в и д а н ь О д д і л у (д л я п о ч а т к у): 1. Збірник про Україну (окрема програма). 2. Книжки про українські Західні Землі. 3. Антропология. 4. Чеська література. 5. Історія українського відродження і інші.

Відділ II.

ЕКОНОМІКА Й ТЕХНІКА.

З а в д а н н я В і д д і л у: Вивчення економічної організації людськості і окремих народів з погляду конкретно-описового, а також вивчення абстрактних законів економіки в різні періоди історії. Вивчення природних багатств, їх розподілу між народами і боротьби за їх. Вивчення економіки слав'янських народів і їх сусід, а також вивчення ролі України в системі світового господарства. Поруч з тим вивчення розвитку техніки в її зв'язку з господарським розвитком народів і цілої людськості.

На основі вище сказаного вивчення проблем економічної науки, історії її розвитку, історії господарського розвитку народів, методології наукового дослідження і т. д.

К л а с и ф і к а ц і я п р е д м е т і в:

Секція I. Теорія народного господарства, історія економічних теорій.

II. Економічна політика загальна.

III. Економіка промислу, сільського господарства, комунікацій, торгівля, державне й муніципальне господарство.

IV. Кооперація.

V. Аграрна проблема.

VI. Економічна політика великих держав.

VII. Колоніальна політика в царині господарській.

VIII. Економічна географія загальна і зокрема природні багатства України, Росії, Кавказу, Сибіру.

IX. Організація господарства України та її сусід з окремим вивченням великого промислу, сільського господарства, фінансів, торгівлі, кооперації.

X. Техніка в зв'язку з економікою.

XI. Окремих завдань.

Окремі завдання: а) вивчення проблеми господарських відносин України і Чехословаччини. б) вивчення проблем авіотехніки, електрофікації, мотокультури, в) вивчення кооперації і конструктивних спроб в царині колективного господарства (напр. воєнного соціалізму й комунізму), г) вивчення економічних підстав імперіялізму і колоніальної політики, ґ) виробка методів форм статистичного вивчення населення і обчислення його потреб.

У с т а н о в и п р и В і д д і л і:

1. Господарський музей України і сусідніх країн. 2. Курси консульської і міжнародно-комерційної праці. 3. Семінари: економічний, кооперації і інші.

П л а н в и д а н ь (для початку): 1. Світовий господарський атлас. 2. Грунтові сільсько-господарські і т. п. мапи. 3. Підручники економічної географії. 4. Окремі книги з програми Відділу.

Відділ III.

СОЦІОЛОГІЯ І ПОЛІТИКА.

З а в д а н н я О д д і л у: Вивчення основ і проблем теоретичної соціології, її приложення (політика) і її розвитку, а також соціологічні вивчення конкретних об'єктів (передовсім України, Чехословаччини і їх сусід) на основі спеціальної програми, а також вивчення сучасної світової політики в її окремих галузях і цілості. Користуючись науковими висновками всіх відділів і секцій Інституту, змагатись до створення соціально-філософської і соціально-політичної синтези.

К л а с и ф і к а ц і я п р е д м е т і в В і д д і л у:

Секція I. Методологія наук взагалі і зокрема методологія суспільних наук. Історія і практика метод досліджування суспільних зв'язків (статистичного графічного, вимірного, психо-аналітичного, порівняльно-історичного).

Секція II. Загально-теоретична соціологія.

а) соціальна аналітика (статика).

б) фактори осуспільнення людей.

в) механіка й динаміка соціального процесу в його аспектах і цілості
г) генетика суспільних форм.

Секція III. Історія соціологічних доктрин.

Секція IV. Соціальна патологія. Соціальна медицина й гігієна.

Секція V. Соціальна філософія. Соціальна педагогія. Право й соціальна етика.

Секція VI. Основи соціальної політики.

Секція VII. Соціологічне вивчення України.

Секція VIII. Соціологічне вивчення Чехословаччини.

Секція IX. Окремих завдань:

1. Соціальна політика в вужчому розумінні (асекурація й забезпечення трудових клас).

2. Проблеми популяції.

3. Світовий рух населення.

4. Конкретна організація виховання та освіти народів.

5. Організація громадської думки (преса, реклама, мода).

6. Організація оборони (воєнна політика й конкретні проблеми її).

7. Міжнародна політика і зокрема: різні інтернаціонали й Ліга Націй.

8. Теорія і практика національного визиску.

9. Історія відродження й визволення поневолених народів.

10. Соціологія революцій і війн.

Установи при Відділі:

1. Редакція часопису «Суспільство».

2. Семінарі: соціологічний, соціально-політичний, праці, соціалізму, журналізму, Драгоманова і інші.

3. Бібліотека теоретичної соціології.

П л а н в и д а н ь (на початку): 1. Регулярна «Хроніка» Інституту і 3-місячник «Суспільство». 2. Політичний справочник. 3. Географічно-статистичний атлас. 4. Загальна Соціологія. 5. Чеська справа і соціальна проблема Масарика. 6. Окремі книги й монографії.

ПЛАН ПРАЦІ ВІДДІЛУ НАРОДОЗНАВСТВА.

I. О р г а н і з а ц і я в и в ч е н н я :

A. а) історії, географії, етнографії й позитивного права: 1. наших сусід: Чехословаччини, Румунії, Польщі, Білорусії, Туреччини, народів Кавказу й Росії; 2. слав'янських народів: Болгарів, Сербів, Хорватів, Словінців, Лужичан і т. п. 3. великих народів світу: Англії, Франції, Німеччини, Сполучених Штатів, Японії, Китаю. 4. інших народів Світу.

б) історії поневолених націй та їх відродження: 1. Слав'ян: Чехів, Словаків, Білорусів, Поляків, Сербів, Хорватів, Болгар; 2. не Слав'ян: Швайцарців, Нідерландців, Італійців, Ірландців, Литовців, Естонців, Фінів, Норвежців, Індійців і т. п. 3. біографії провідників визвольних рухів.

в) визвольних рухів: 1. в Європі, 2. на Україні.

Б. Історії культури на Україні: а) духовної, б) матеріальної.

В. Сучасного стану: 1. національних меншостей в різних державах, 2. української колонізації й еміграції: а) на Кубані, б) Добруджі, в) Самарщині, г) Сибіру, д) Зеленому Клинці, е) Америці, 3) колонізації на Україні: німецької, чеської та інші.

Г. Історії верств (станів) на Україні: 1. шляхти, 2. селянства, 3. духовенства, 4. міщанства, 5. робітництва та інші.

II. О р г а н і з а ц і я р о з ш у к і в у з а к о р д о н н и х а р х і в а х м а т е р і а л і в по історії України: в Празі, Варшаві, Бухарешті, Будапешті, Відні, Царгороді, Венеції, Ватикані, Парижі, Лондоні, Стокгольмі й інших містах.

III. С к л а д а н н я й в и д а н н я : а) брошур та книг по зазначених попередит питаннях, б) збірників і журналів народописного відділу Інституту Громадознавства, в) Соціальної історії України, г) етнографічних мап: 1. різних народів і 2. українського розселення.

IV. І н ф о р м а ц і я с в і т у п р о а) історію, географію й етнографію українського народу способом вміщення статей на ці теми в чужинських

органах та виданням збірників ріжними мовами про Україну; б) діяльність Інституту Громадознавства статтями й виданням бюлетенів, як українською, так і яншими мовами.

V. Організація й утримання Архіву-Музею української еміграції.

VI. Розроблення програми необхідних праць по історії України.

VII. Організація семінарів по ріжних питаннях, які входять в план праці народописного відділу.

ПЛАН ПРАЦІ ЕКОНОМІЧНОГО ВІДДІЛУ.

1. Вивчення й освітлення соціально-економічної структури України.

1. Кількість населення України і рух його з 1897 по 1914—23 роки.

2. Населення України мійське та сільське й національний склад його.

3. Районування України адміністративне, природньо-історичне й господарче.

4. Заняття населення України по перепису 1897 року і по обчисленням Ц. С. У.

5. Диференціяція селянських господарств.

6. Промислові заняття сільського населення України.

7. Кількість і склад працюючого населення України по даним 1897 року і після революції.

8. Диференціяція мійського населення України.

9. Характеристика бюджетів селянських господарств і заробітної платні робітників.

10. Основні тенденції в рухові (мобілізація) населення України в теперішній час.

II. Вивчення й освітлення стану народнього господарства на Україні.

1. Взаємовідноси політики й економіки на Україні (Державна влада РСФСР і УСРР та її економічна політика на Україні).

2. Організація народнього господарства на Україні.

3. Сільське господарство: аграрна реформа та її наслідки. Характеристика ріжних районів з боку сільсько-господарського. Землекористування й площа засіву. Плодозміни. Забезпечення робочою худобою й реманентом. Наймити. Аренда. Наймитівство. Бюджет і рільничість ріжних категорій господарства. Економічна тривість ріжних категорій господарства. Сільсько-господарська кооперація. Основні тенденції земельної мобілізації та характеристика факторів, що стають причиною земельної мобілізації.

4. Промисловість: Головні етапи промислового капіталізму на Україні. Стан промисловости на Україні до революції. Гірничо-промисловість на Україні (категорії по міцності двигунів, основних капіталів, по числу робітників. Загальна продукція за рік в натуральних одиницях і рублях. Продуктивність підприємств праці до революції і після революції в порівнянні з світовою середньою продукцією). Трести, аренда й концесії.

5. Транспорт. Загальна характеристика транспорту на Україні. Транспортна політика влади. Грузообіг залізничий, річний і морський внутрішньої й зовнішньої торгівлі. Пошта й телеграф.

6. Праця. Кількість, літа, поголівний склад персоналу промислових підприємств. Зміни в складі, явки на роботу, простої, прогули. Зарібна платня. Загальна політика большевицької влади відносно праці. Законодавча охорона праці, професійні організації й біржі праці. Робітниче питання на Україні.

7. Фінанси: Загальна характеристика фінансового господарства на Україні й фінансова політика влади. 1. Податкова політика большевиків: прямі податки, посередні податки, мита, державні регалії, державне майно, прибутки від державної промисловости, державного сільського господарства, торгівлі та банків, прибутки иншого роду. 2. Видатки в державному бюджеті України: по Україні, на установи спільні Росії й Україні. В. Р. Н. Господарства, Н. К. Праці і т. д. На загально-союзні потреби (військові справи, закордонні справи, державне політичне управління і т. п.). 3. Сучасна й довійськова банкова мережа на Україні. Зведення балансу Українських установ Госбанка. Зведений баланс кредитових установ на Україні. Державне страхування на Україні.

8. Т о р г о в л я. Загальна характеристика торговельної політики Советської влади. Зовнішня й внутрішня торгівля на Україні. Рух цін на головніші предмети споживання й предмети промисловости. Проблема «ножиць». Торговля державна, кооперативна й приватна. Предмети промисловости на сільському ринкові (купівля головніщих категорій товарів на 100 господарств і на 100 душ. Характеристика закупочної сили господарства ріжної економічної міцности).

9. За г а л ь н а х а р а к т е р и с т и к а сучасного стану соціально-економічної структури й народнього господарства України та головних тенденцій і перспективи дальшого їх розвитку.

ХРОНІКА ПРАЦІ,

Засідання. Організаційні засідання відділів Інституту Громадознавства, в складі дирекції, дійсних членів, членів-кореспондентів та наукових співробітників, відбулися: відділу Народознавства 4. VI; Економічного та Технічного — 27. VI і відділу Соціології й Політики — 15 VII. В засіданнях обмірковано й ухвалено програми і плани праці відділів.

Наукові реферати. В засіданні відділу Соціології й Політики — 15. VII. Директором Інституту і відділу С. й П. — п. М. Ю. Шаповалом було прочитано реферат на тему «До питання про організацію українських соціологічних студій». В дискусіях на тему реферата взяли участь п. п. проф. О. Ейхельман, проф. С. Русова, М. Мухин і др.

Лекції. Директором Інституту п. М. Ю. Шаповалом в час літніх ваканцій прочитано такі лекції: в П р а з і на запрошення «Громади Українців з Кубані»: 1) «Шлях українського відродження»; 2) «Теорія партії»; 3) «Соціалізм»; в П ш і б р а м і, на запрошення українського студентства: «Шлях відродження» і в П о д е б р а д а х, на запрошення «Студен. Академічн. Громади» — «Соціологічні підстави українського відродження». Директором відділу Народознавства Н. Я. Григорієвим, на запрошення «Громади Українців з Кубані», прочитано лекцію в П р а з і: «Державне значіння Запорозької Січі». Уч. Секретарем Інституту Д. Г. Ісаєвичем, на запросини ініціят. групи укр. студентства в П о д е б р а д а х, прочитано лекцію: «Дійсний характер українізації» Членом-кореспонд. Інституту Др. М. М а н д р и к о ю, на запрошення ін. групи Укр. студентства в П о д е б р а д а х, прочитано лекцію на тему «Суспільне значіння державної форми».

Видання і статті. Інститутом Громадознавства видано книгу Г. І в а с ю к а: «Кубань. Економічний нарис». Незабаром вийде в друку перша книга з серії матеріалів до історії україн. революції — «Нариси з історії революції на Кубані» П. Сулятицького. Т. I. (березень 1917 — червень 1918). Другий том (липень 1918 — листопад 1919) і третій (грудень 1919—1922 р.) автором виготовляються до друку.

— В журналі «Kölner Vierteljahrshefte für Soziologie», що виходить під редакцією проф. Леопольда фон-Візе, в ч. 1—2 за 1925 р. надруковано статтю Директора Інституту Громадознавства М. Ю. Шаповала під назвою «Soziologie in der Ukraine».

— Виготовлено до друку: Проф. Т. Г. Масарик: Чеське питання; Ю. Делевський: Суспільні антагонізми; проф. Руд. Челлен: Держава, як форма життя; проф. Крейчі: Позитивна етика, і інші.

Книги, надіслані до Інституту.

I. Видавництво «Сіяч» у Празі.

1. *Є. Іваненко.* Алгебраїчна аналіза.
2. —, — Пропедевтика вищого рахунку.
3. *Проф. Др. Ярема.* Вступ до філософії.
4. *Проф. Ф. Гула.* Теорія векторів.
4. *Проф. Ф. Гула.* Теорія векторів.
5. *Проф. Др. Ярема.* Психографія в школі.
6. *Є. Іваненко.* Аналітична геометрія.

7. *Проф. С. Русова*. Теорія педагогіки на основі психології.
8. —, —, — Дидактика.
9. *Др Д. Чижевський*. Логіка.
10. *Проф. Академик А. Старков*. Загальна біологія.
11. *Гр. Омельченко*. Увід до славянознавства.
12. *Кабачків*. Народне господарство.

II. Соціяльний Інститут Ч. С. Р.

13. Sociální revue. Věstník ministerstva sociální péče (zarazom z Соціяльним Інститутом). Прага. 1925 р., ч. 1—5.

III. Масарикова Академія Праці. (Praha I., Staroměstské nám. č. 16.)

Наукові твори:

14. *Krauz-Köhler-Blechlta*: Příspěvek k normalisaci zkušebných method výbušných látek.
15. *Barta*: Kamenina.
16. *Kallauner-Barta*: O stanovení stálosti keramických výrobků vůči vlivu chemických činidel, zvláště kyselin.
17. *Kallauner-Barta-Šimáně*: Určování nasáklivosti keramických výrobků.
18. *Veselý*: Jednotné metody ke zkoušení tuků, olejů, vosků a výrobků průmyslu tuko- vého I. díl.
19. *E. Mölzer*: Úprava střední Vltavy.
20. *J. Bašta*: O zjevch tření valivého, jich fysikální podstatě a příslušných odporech pohybových.
21. *Kallauner-Hruda*: O výskytu vanadu v keramických surovinách a výrobcích.
22. *Matějka*: Příspěvek k rozboru křemičitanů.
23. *I. Žmavc*: O přírodovědeckých základech sociálních náprav.
24. *V. Veruďák*: Dělnická otázka a náš průmysl.
25. *O. Kallauner-J. Fišer*: Příspěvek k bližšímu vymezení hodnot pro nasáklivost a stálost vůči vlivu kyselin u kameninových kanalizačních rour.
26. *O. Kallauner-J. Preller*: Studie o sádkě.
27. *F. Schulz*: I. zpráva Ústavu pro technologii paliv na Českém vys. učení technickém v Praze za r. 1921/22.
28. *Z. Bažant*: Vliv soustavy mezipasových prutů na podružná napětí.
29. *Z. Bažant*: Influence du systéme de triangulation sur les efforts secondaires.
30. *F. Krátký*: Jednoduché soustavy mzdové.
40. *V. Láška, J. Špaček*: Petrolej, jeho geologie a těžba.
41. *I. Žmavc*: Energetické základy sociotechniky.
42. *B. Stempel*: Růst výnosu a znaků ječné obilky.
43. *A. Tuvčar*: Variačně-statistická šetření u *Phaseolus vulgaris*.
44. *J. Bašta*: Pražská otázka nádražní.
45. *J. Bartovský*: Úprava řeciště, zdymadlo a elektr. centrála na Labi v Nymburce.
46. *J. Klika*: Monografie českých padlí.
47. *F. Schulz*: II. Zpráva Ústavu pro technologii paliv na Českém vys. učení technickém v Praze 1922/23.
48. *J. Milbauer*: Základy elektrochemické výroby průmyslové.
49. *V. Jareš*: Normalisace kovů a slitin.
50. *T. Ježdík*: Řešení propustí.
60. *I. Žmavc*: Hospodárné řízení osvětlové činnosti vědeckých knihoven.
61. *J. Bubentšek*: Dřevěné stavby lidové, kresby.
62. *J. Bašta*: Mechanika homogénního rohu.
63. Věstník Masarykovy Akademie práce.

Прилоги до „Věstníku“.

64. *V. Kubelka*: O principech analyzy tříslavin.
65. *F. Černý*: Válčné náhražky sladu v pivovarství.
66. *M. Jakeš*: Zjednodušený způsob Goldschmidtova acidimetrického určování veškerého tuku v mýdlech..
67. *C. Krauz*: Kritika nových předpisů amerických na zkoušení důlních trhavin.
67. *R. Barta*: Technicky důležité vlastnosti mramorů.
Ročenka Čs. zkušebního svazu 1922.

68. *G. Krivošejin*: Vodní síly v Rusku.
69. *J. S. Procházka*: Zpráva o cestách vykonaných za účelem studia ústavů a zařízení na ochranu ptactva v letech 1921 a 1922.
70. Ústav chemické technologie I. a výzkumný ústav silikátový při České vysoké škole technické v Brně.
71. *B. Mansfeld*: Katalogy technických knihoven v Praze a jich vztahy k veřejnosti.
72. *J. Matějka*: Vlastnosti vápen v různě vysokých žárech pálených.
73. *O. Kalluuner, J. Šimáně*: O odporu železa proti posunutí v utvrdlé cementové maltě a betonu.

Knihovna ústavu pro stavbu měst:

(Бібліотека будівництва міст).

74. *Vl. Zákrevs*: Plány upravovací.
75. *O. Fierlinger*: Nutnost péče o výstavbu měst a obcí venkovských.
76. *J. Racek*: Součinnost kulturní techniky při výstavbě a osídlování měst a obcí venkovských.
77. *J. Růžička*: Hospodárnost fotogrametrie pozemní a letecké.
78. *E. Máslo*: Vzájemné vztahy mezi kanalisací a úpravou měst.
79. *V. Zákrevs*: Metodické řešení plánů upravovacích.

Knihovna Čs. zkušebního svazu:

(Бібліотека Ч.-с. спілки для дослідів).

80. *J. Adámek*: Jodová čísla kalafun.
81. *F. Blechta, K. Pátek*: O působení kyseliny dusičné u přítomnosti rtuti na aromatické uhlovodíky a některé jich nitroderiváty.
82. *F. Blechta*: Příspěvek ke kvalitativnímu dokazování malých množství toluolu ve směsi s benzolem.
83. *R. Barta*: Obkládačky I. díl.
84. Ročenka českosl. zkušebního svazu za rok 1923.
85. Jednotné metody ke zkoušení tuků, olejů, vosků a výrobků průmyslu tukového II. díl.
86. *R. Barta*: Obkládačky II. díl.

Knihovna Ústavu pro technické hospodářství průmyslové:
(Бібліотека інституту техніки промислового господарства)

87. Ústav pro technické hospodářství průmyslové při Masarykově Akademii práce
88. Institute for the technical management of industry.
89. První zpráva ústavní komise pro zhospořádání výroby mlynářské.
90. Cyklus přednášek a statí o zhospořádání výroby a vyloučení ztrát.
91. Pracovní sbor pro studium a úpravu reformy veřejné správy při M.A.P. (Rámcový program.)
92. Pracovní sbor pro studium a přípravu reformy veřejné správy při M.A.P. — Několik zásadních návrhů k reformě veřejné správy.
93. Protokol o prvním mezinárodním kongresu pro vědecké řízení práce (Pimco) v Praze

Knihovna překladů:

(Бібліотека перекладів).

94. Ztráty v průmyslové výrobě a jak jim čelit.
na dřevaprostém papíře, vázané.
na dřevaprostém papíře, nevázané.
na levném papíře, vázané.
na levném papíře, nevázané.
95. *F. B. Gilbreth*: Studium pohybů.
96. *F. B. Gilbreth*: Základy vědeckého řízení práce

Knihovna vědecko-populárních příruček:

(Бібліотека науково-популярних викладів).

97. *A. Parma*: Slovníček pro horníky česko-německý a německo-český.
98. *M. Janů*: Obsluha a spojování transformátorů.

(Продовження буде).

УКРАЇНСЬКИЙ ІНСТИТУТ ГРОМАДОЗНАВСТВА В ПРАЗІ

Institut Ukrainien de Sociologie à Prague

УКРАЇНСЬКИЙ НАЦІОНАЛЬНИЙ МУЗЕЙ - АРХІВ

при Українському Інституті Громадознавства (заснов. У. Г. К. в 1923 р.)

Музей-Архів збірає для збереження різні матеріали:

1. З визвольної боротьби українського народу

— революційної і військової: спомини, документи, відозви, прокламації, мапи, плани боїв, реляції, журнали боєвих подій, записи (полеві) книжки, різні листування про бої та стан армії, щоденники, спогади, життєписи, некрологи, перекази, козацькі і стрілецькі пісні, записки учасників і очевидців про події, про відношення місцевого населення до своїх і чужих військ, накази, обійзники, заклики, закони, універсали, грамоти, декларації, меморіяли, постанови, протоколи засідань, зборів, зїздів, запитання на засідання, паспорти, легітимації, перепустки, плакати, оповістки, програми урочистих свят, летючки, прокламації, газети и вирізки з них, журнали, брошури, бланкети й інші; а також:

фотографії, малюнки, ілюстрації, схеми;

гроші, грошові знаки, поштові марки, марки різних оплат і пожертв; прапори, бунчуки, герби, зброю, зразки уніформи україн. війська, відзнаки, різні значки, печатки, стемплі; і ин.

2. Пам'ятки української старовини й мистецтва

3. Матеріали до історії української еміграції —

все, що освітлює життя еміграції та культурну і політичну її діяльність, а також відношення до неї народів, серед яких еміграція перебуває;

4. Відомості про українські пам'ятки, що знаходяться в чужих державах

(в музеях, архівах, бібліотеках, та по приватних руках) — зареєстровання їх та опис.

Матеріали приймає Музей-Архів *в дар і на переховання*. В кінцевих випадках пам'ятки Музей-Архів може *купити*.

Що до використання зібраних матеріалів і опублікування то Музей-Архів керується лише волею жертводавців-власників і дотримується виданих від Музею-Архіву зобов'язань, що до збереження матеріалів у тайні й инш.

Музей-Архів видає зацікавленим особам *справки про полеглих воїнів і померлих* на еміграції (на основі тих матеріалів, що вже зібрані в Муз.-Архіві).

Муз.-Архів звертається з проханням до громадянства про надсилку до Музею-Архіву відомостей про полеглих в боях, на повстанні чи померлих на еміграції; для цієї цілі Муз. Арх. виготовлено спеціальний «Листок Поляглого», який розсилається у необхідній кількості примірників.

Музей-Архів звертається із закликом до всіх установ та організацій, що ліквідовані і закінчили свою діяльність, про передачу до Муз.-Арх. своїх архівів.

Музей-Архів вірить у співчуття цієї важливої національній справі всього українського громадянства без різниці земель і політичних поглядів.

Адреса:

Ukrajinský Museum-Archiv,

Praha III, Šeříková ul. 4/III. Чехословаччина.